

Издат.центр “Академия”, 2008. – 368 с. **5.** Стиллові тенденції української літератури ХХ століття: Зб. – К.: ПЦ “Фоліант”, 2004. – 284 с. **6.** *Лавріненко Ю.* Розстріляне Відродження. Антологія 1917 – 1933. Поезія – проза – драма – есей. – К.: ВЦ “Просвіта”, 2005. – 798 с. 23.

Лидия Кавун

ХУДОЖЕСТВЕННОСТЬ ПОЭЗИИ МИХАЙЛА ДРАЙ-ХМАРЫ

У статті розглядаються теоретичні аспекти, пов'язані з модусами художественності і проблемами співвідношення між семантикою поетичного тексту Михайла Драй-Хмари і внетекстовою реальністю

Ключевые слова: трагізм, елегичність, художественність.

Lidiya Kavun

THE ARTISTRY OF MYKHAILO DRAI-KHMARA'S POETRY

In the article are considering the theoretical aspects, which are associated with moduses of the artistry and with the problems of ratio between semantics of the poetical text of Mykhailo Drai-Khmara and outside the text reality.

Key words: *tragedy, elegistry, artistry.*

Інна ТКАЛИЧ

СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ М. ДРАЙ-ХМАРИ В ЛІТЕРАТУРІ NON-FICTION: ТРАГІЧНЕ, ІРОНІЧНЕ, ЛІРИЧНЕ

У статті здійснюється спроба дослідження специфіки художнього мислення українського поета-літературознавця М.Драй-Хмари через звернення до літератури non-fiction. Зокрема, звертається увага на реалізацію трагічного, іронічного й ліричного світовідчуття автора в щоденникових записах і листах.

Ключові слова: література non-fiction, світовідчуття, художнє мислення, трагізм, іронія.

Художнє світосприйняття митця завжди залишає за собою елемент таємничості, загадки, наблизитися до відповіді на яку можна лише проаналізувавши у взаємозв'язку особливості історичної доби, культурного контексту, художніх творів автора та літератури non-fiction. Насамперед, документи особового походження відіграють ключову роль у розкритті письменницької таємниці, оскільки "вони мають виразний відбиток індивідуальності автора, його особистісного розуміння і бачення світу, його ставлення до описуваних подій [1, 145]". Очевидно, що дослідження таких письмових свідчень приватного характеру дають можливість краще зрозуміти концепцію художнього мислення непересічної в українській літературі особистості Михайла Драй-Хмари.

Література non-fiction все більше займає місця в українському літературному просторі, про що свідчить велика кількість опублікованих за останні десятиліття текстів документів приватного походження та праць, які досліджують сутність такої літератури. Зокрема, вчені намагаються з'ясувати теоретичний дискурс літератури non-fiction (М. Варикаша [2], Н. Колошрук [3]), специфіку функціонування її окремих жанрів (О. Галич [4], І. Савенко [5], І. Акіншина [6], М. Коцюбинська [7]) та презентацію авторської свідомості в художньо-документальних творах (А. Харченко [8]). Метою нашої розвідки є простежити типи художнього мислення автора в літературі non-fiction на матеріалі щоденників та листування М.Драй-Хмари.

Незважаючи на значну кількість досліджень зазначеної проблеми, нині не існує єдності в думках вітчизняних науковців щодо теоретичного визначення поняття. Так, "спостерігається одночасне вживання термінів "документалістика", "література факту", "фактографія", "література non-fiction", хоча кожне з них має своє смислове навантаження [2, 7]". Говорячи про документалістику, фактографію, вчені не аргументують можливість літературного домислу в таких творах, а в "літературі факту" присутності публіцистики. Non-fiction (в перекладі з англ. – non+fiction – не + белетристика; фікція; вигадка) – це розповідь, що сприймається на віру, і ... залишає за автором право вільної інтерпретації фактичного матеріалу [2, 7]". Таким чином, завдяки співвідношенню правдивості і вигадки, яке встановлює сам автор, така література лежить на межі художньої і документальної [2]. Не варто також недооцінювати роль суб'єктивності документів особового походження. Автор на власний розсуд обирає події і явища для зображення й висловлює своє ставлення до них, яке часто є протилежним до суспільної думки, що є дуже важливо для виявлення його особистісних характеристик. Знаково, що популярність літератури non-fiction зростає в кризові періоди розвитку суспільства, коли найгостріше відчувається крах ідеалів, розчарування і невпевненість, страх перед майбутнім, тоталітарний тиск. "Історико-культурне та суспільно-політичне життя 20-х років ХХ століття для української нації можна схарактеризувати саме такими емоціоналізмами як "страх" і "пригнічення" [8, 84]", що супроводжуються душевним розщепленням митців "під страхом смерті поставлених перед вибором між українською національною ідеєю та більшовицькою ідеологією [9, 156]". У такі періоди зростає увага до окремих жанрів документів приватного походження, таких, як щоденники і листи. Зокрема, щоденникам О. Коляструк надає особливого значення, називаючи їх "документами епохи [1, 146]". Це було єдине місце релаксації і самоідентифікації особи, усвідомлення себе відносно реальності, вираження ідей, протестів. Окрім фіксуєної, вони набували сповідальної функції. На думку В. Турбіна, щоденники радянських людей часто були "вербальною самореалізацією

переслідуваної, гнаної почасти навіть приреченої особи [10, 365]", реалізацією потреби висловитися. Отже, щоденники слід трактувати як суб'єктивний, але найближчий до правдивого, відбиток навколишньої дійсності і душевного стану автора.

Листи, які О. Кониський слушно назвав "автобіографією душі" [11] – інший вияв документальної творчості митця, що, на відміну від щоденників, характеризується діалогічністю і передбачає реального співрозмовника. Епістоли в першу чергу претендують на імітацію безпосередньої розмови, реакцію читача на інформацію, яку вони несуть. Однак, крім комунікативної (функція спілкування), інформативної (функція повідомлення), листи виконують не менш важливу і для самого автора і для адресата експресивну, функцію самовираження. Особливості листа "обумовлені у багатьох випадках особистістю автора, який не може відмежуватися від інформації, що викладається ним, реалізуючи своє "Я" у кожному рядку, у кожному слові [12, 174]". Таким чином, цей різновид літератури non-fiction є ще однією складовою для створення цілісної картини художнього світу письменника.

М. Драй-Хмара став одним з тих митців, чиї письмові свідчення приватного характеру були і залишаються дуже цінним матеріалом. У часи створення вони були небезпечними політичними документами, в наш час – це не тільки важливий літопис подій свого періоду, але й дзеркало душевного світу автора. На жаль, у силу своєї важливості й небезпечності листи й щоденники М.Драй-Хмари були частково знищені, проте навіть ті фрагменти, які до нас дійшли створюють досить цілісну картину світогляду автора. Література non-fiction Драй-Хмари – це документальне бачення реального світу крізь призму світосприйняття письменника. Лірична душевна організація, життєлюбство, оптимізм, вимогливість і загострене почуття справедливості в поєднанні з трагізмом навколишнього світу – ось головні характеристики стилю життя автора, які й знаходять своє відображення в приватних документах.

Детальний аналіз щоденникових записів і листів М.Драй-Хмари дає нам змогу констатувати перевагу трагічної естетики, яка часто переростає в іронію. "Трагічний колорит М.Драй-Хмари визначається не так домінуванням у його художній свідомості естетичної категорії трагічного, як причинами суспільного порядку [13, 8]". Ідея національного відродження в умовах суспільного і морального занепаду країни викликає гіркі роздуми, нерідко досить різкі висновки автора: "Учора поховали Демуцького, а сьогодні звістка про трагічну смерть Щербаківського. Як шкода кожної людини, що працювала на українській ниві! Демуцький хоч у похилих літах помер і своєю смертю, а Щербаківський утопився! Не міг винести бруду нашого жорстокого життя і стратився! [14, 387]". М. Драй-Хмара цінував кожного, хто брав участь у розвитку української культури, сам був відданий ідеї піднесення національної свідомості народу. В одному з листів до І. Дніпровського

М.Драй-Хмара відкрито пише "Мій "грустный" (як Ви пишете) світогляд не сходиться з офіційним оптимістичним... Мабуть, є якісь об'єктивні причини, що викликають у всіх сум. В одному з останніх віршів, який не скоро побачить світ, я просто й одверто говорю про ці причини:

... а ти обідрана лежиш,
як квач од самогону, п'яна.

Це про Україну [14, 409]".

Михайло Панасович відчував, що найбільший трагізм України полягає не в тиску російського імперіалізму, а в пасивності української інтелігенції, оскільки саме вона мала взяти на себе ініціативу національного відродження.

Незважаючи на місцями гострі авторські оцінки, у більшості описаних у щоденнику подій Драй-Хмара ніби навмисно ухиляється від коментарів, при цьому надаючи оповіді трагічної тональності: "Слухав розмову в трамваї поміж кондуктором та одним робітником з трачки. Обидва скаржаться на життя: важка робота, мала платня... Кондуктор каже, що раніш за 8 годин щоденної праці одержував 60 карбованців на місяць, а кожна година поверх восьми оплачувалась подвійно... Тепер йому платять за 8 годин 50 карбованців, а якщо він запрацює більше, то зайві години оплачуються так само, як основні... Робітник з трачки каже, що в них молодняк працює по 10 годин, і от уже з них 50 душ захворіли на гилу [14, 350]". Така тенденція проявляє себе і в листах, зрештою, його позиція зрозуміла вже із самого моделювання ситуації.

Досить трагічно звучить інша проблема – смерть дитини друга, якій відводиться багато місця в щоденнику. Драй-Хмара детально описує весь процес від початку до кінця: емоційний стан батьків від звістки про неминучу смерть сина, очікування її, факт самої смерті, детальний опис похорону. Все це потрібно Михайлові Панасовичу для того, щоб глибше відчуті самому весь трагізм ситуації і зрозуміти, як би він пережив ці страшні події. Висновок приходить дуже швидко: "І справді, як можна бути спокійним, коли вмирає дитина? Мені здається, що я особисто не переніс би такого горя, якби зі мною трапилося [14, 383]". Смерть дитини мислиться письменникові рівноцінною власній смерті, і це не дивно. Як видно з листів і щоденника, автор переживає дуже сильні батьківські почуття, кожна згадка в них про Оксану оповита ніжністю. Всі найсвітліші емоції, найважливіші моменти пов'язані з його дитиною.

Проте найгостріше трагізм жорстокої дійсності М.Драй-Хмара відчув після засудження і відбуття на заслання. Донька письменника у спогадах про це пише так: "Колима була відома тоді як золотодобувний район концентраційних "таборів смерті" у північно-східній частині Сибіру, з найжорстокішим режимом. Там його раз у раз перекидали з одного місця в друге, не даючи змоги бодай трохи обжитися... Ці всі етапи, що цілковито

виснажили його фізично, висушили йому мозок, були ніби сходами до його смерті [15, 31]". В листах Драй-Хмара детально описує хвороби, які переслідували його в тяжких умовах життя і виснажливої роботи, позбавляючи сил та бажання жити: "... Хворію я міокардитом, маю набряк на ногах і цинготні ранки на руках і ногах... В шлунку, як і раніше, печія, тошнота і болі, – тому й сиджу на дієті і завжди хочу їсти [14, 383]". Та найбільшого болю митцеві завдавали не жахливі умови існування, праця, та хвороби, а розлука з рідними. Особливим ліризмом і трагізмом пройняті рядки, звернені до доньки: "Мила доцінька, будь хорошою, бережи своє здоров'я, люби мамусю... Цілую тебе, моя любима, моя єдина, і шлю тобі ... своє вітання і свою гарячу батьківську любов[14, 383]". Автор, не маючи змоги безпосередньо бачитися з донькою, просив розповідати в листах про всі деталі її життя. Тільки ця любов тримала в душі Михайла Панасовича надію на зустріч із сім'єю, а від того бажання жити. Кульмінаційною нотою трагічного світовідчуття став лист до Оксани від 9 листопада 1938 року, який за своїм змістом дуже близький до заповіту. Драй-Хмара в цьому посланні називав вже доньку сиротою, наказував їй працювати й берегти все, що було написано його рукою "як зіницю ока [14, 465]". Отже, він передчував, що зустрічі може не дочекатися, чітко уявляв долю його єдиної дочки та дружини, зважаючи на його соціальний статус. Майбутнє дитини для письменника було найважливішим проблемою, про це свідчать його слова у одному з перших листів до дружини: "... якщо тобі, Нінуся, буде дуже тяжко, тобто якщо тобі не даватимуть можливості влаштуватися на роботі, то ти маєш право заради нашої любимої Оксаночки розлучитися зі мною. Мені дуже важко про це писати, але зобов'язаний це сказати, оскільки піклування про дитину мусить стояти на першому місці [14, 8]". Не власна доля, а доля доньки завдавала найтяжчих страждань Михайлові Панасовичу.

Інколи у художньому дискурсі літератури non-fiction М. Драй-Хмари виявляє себе іронія. Загалом, вона не є запереченням трагічної драйхмарівської рецепції, а скоріше – реакція на неї, один зі способів вираження протесту дійсності, несприйняття тих суперечливих подій, що відбувалися в Україні 20-х років. Крім того, іронія, за словами Р. Мовчан, "є складовою частиною модерністського світовідчуття, в основі якого недовіра, підозра, сумнів, підозра, ностальгія. Будучи водночас і риторичним прийомом, стилістичним засобом, іронія допомагає переглянути традицію, ієрархію наявних онтологічних і моральних цінностей [16, 205]". У щоденниках і листах М. Драй-Хмари співіснує декілька тематичних різновидів іронії, однак домінативною можна назвати іронію над інтелігентом, яка часто переростає у загальнішу – суспільно-політичну. Іронія над інтелігентом простежується майже у всіх розповідях про життя тогочасних літераторів. Будучи від природи людиною досить активною, письменник докоряв колегам із приводу будь-якої їх бездіяльності. В одному з

листів він писав: "О, хахляцька, ледача, воляча вдаче! Хто тебе викохав на погибель мені й моїй анаціональній нації?! [14, 412]". Покладаючи на інтелігенцію надію як на опорну силу відродження національної свідомості, М. Драй-Хмара не міг їй пробачити власної невизначеності. Тим паче, що історична ситуація 20-х років, як відзначає Р. Мовчан, "була для кожного митця насамперед ситуацією вибору – і не лише естетичного, психологічного, світоглядного, громадянського чи політичного, а й екзистенціального. Адже перед кожним із них постало найважливіше питання всього подальшого життя: бути чи не бути? Воно безпосередньо стосувалося не лише й не стільки фізичного існування, як духовного [16, 19]". Уже в щоденниковому записі від 13 серпня 1924 року автор зробив висновок, що інтелігенція у революції "не пережила в повній мірі національного моменту", а тому не може визначитися зі своєю позицією щодо соціальної дійсності. Іронія М. Драй-Хмари – це специфічний сміх над страхом, невпевненістю, дріб'язковістю слабкодухої інтелігенції. В період важливих суспільно-політичних зрушень у країні проблема значної частини старшої когорти літераторів полягає в страхові перед можливою розправою влади, який веде їх у слід за політичними віяннями. Автор дивується незрозумілій, смішній для нього поведінці корифеїв української літератури й відверто глузує: "Лакиза й Щупак нападали на "Сонячну машину" і, як водиться, лаялися. Та це й не дивно. Але дивно, що разом з ними виступав старий Могилянський. Огидний виступ. Не личить старому чоловікові. Не подобається тобі "Сонячна машина", – ну й добре, а чого ж тобі лізти на естраду й поруч з тими, хто тебе недавно так ганьбив, співати в унісон? Ні, це, справді, було якесь дивовижне тріо: Щупак, Лакиза... і Могилянський [14, 394]". Молода генерація також має досить хистке уявлення про власні переконання і постійно змінює свою думку, залежно від впливу досвідчених наукових авторитетів: "Це робиться так: спочатку посваряться Пилипенко й Еллан. Потім з боку цих генералів іде підбурювання чи піддурювання молодняка. І врешті виходить: молодняк, мов ті метелики, перелітає то з "Плугу" в "Гарт", то з "Гарту" в "Плуг". А зветься це шуканням платформи [14, 344]". Проте, найяскравіше вираження авторського іронічного світобачення спостерігається в щоденникових записах про В. Сосюру. Літературознавець піддає нищівній критиці біографію і творчість молодого поета, застосовуючи іронію, яка місцями переростає в сарказм, звинувачує його в громадській невитриманості, "дегенеративній наївності", відсутності світогляду. Для М. Драй-Хмари В. Сосюра "застиг на дешевих лаврах і далі не розвивається", переспівуючи самого себе [14, 378].

Проекція авторського протесту боягузств у і пристосуванству здійснюється й в багатьох інших випадках, описаних у щоденнику. Зокрема, з уїдлигим тоном згадується ситуація, яка склалася в Академії на початку 1928 року: "Дорошкевич... злякався, й хоче в Інституті шевченкознавства завести

комуніста. Як же пак! У Харкові – і Коряк, і Річицький, а в Києві – нікогісінько з партійних. Треба хоч поганенького посадити, щоб не чіплялися, ну, напр., Заклинського. У нього й статеечка про Франка є! Чим не підходящий співробітник Інституту? [14, 390]". Як бачимо, така акцентовано іронічна форма свідчить не про протистояння автора конкретним людям, а є запереченням абсурдності атмосфери епохи вцілому і спрямована проти брехні, фальші суспільного устрою. Знаковим у цьому сенсі є досить емоційний запис у щоденнику про "повчальний для українців документ [14, 380]" – лист-реакцію М. Горького на питання скорочення й перекладу українською мовою його повісті "Мати". М. Драй-Хмара обурений тим, що Горький вважає "мову і культуру, що їх створив 40-мільйонний народ протягом тисячоліть" "наречием", і цим "угнетают великоросов". "Стара, як світ... історія, а проте з історією цією ми ніяк не можемо розпрощатись [14, 380]".

І все ж, незважаючи на місцями трагічне, іронічне художнє мислення Михайла Драй-Хмари, в літературі non-fiction все ж превалює лірична настроєвість автора. Загалом, "світовідчуття українських модерністів цього часу було дуалістичним, бо безпосередньо пов'язувалося з конфронтаційним сприйманням пореволюційної дійсності, апокаліптичні настрої межувалися в ньому з "романтикою вітаїзму" [16, 157]", а у М. Драй-Хмари це ще й підсилювалось ліричною душевною організацією. Світлий емоційний струмінь життєпізнання і життєславлення домінує у художньому дискурсі всієї творчості письменника. Насамперед це проявляється у ставленні митця до природи. Оксана Ашер у спогадах про батька пише: "Михайло Панасович багато мандрував пішки околицями Києва, краса природи захоплювала його, дарувала йому душевну рівновагу, викликала поетичне натхнення [15, 18]". Безумовно, що спілкування з природою знаходило своє відображення і в щоденникових записах: "Я... дивився на Десну. Яка вона широка тепер і гарна! Скрізь заливні луги, озера й верби. Сонце заходило, і всі ці луги й озера горіли червоним огнем. Потім огні погасли, і затремтіли на небі перші зорі [14, 386]". Митець у гармонії з навколишнім був тільки тоді, коли "навколо – ні душі. Так гарно відпочивати, думати, споглядати [14, 389]". Згодом, перебуваючи вже на засланні, М. Драй-Хмара подумки повертався до улюблених Києва і Дніпра. Зазнаючи страшних душевних і фізичних мук, його лірична душа знаходила розраду в листах до рідних і природі: "Ми працювали вздовж ріки. Береги її обривисті і скалисті, як береги Смотрича, тільки вдвічі нижчі. За берегами по одну й по другу сторону сопки покриті снігом і листяницею. Дуже живописна місцевість! Природа пробуджується.... Природа повсюди хороша. Вона, як мати, мене втішає. Я люблю природу [14, 440]".

У найтяжчих умовах письменника не полишала надія на повернення додому. Життєстверджуючий оптимізм Драй-Хмари спонукав його в

концтаборах працювати понаднормово, займатися педагогічною діяльністю, вивчати англійську мову, читати класику, вірити в справедливість і підтримувати морально в кожному листі своїх найдорожчих – дружину і доньку.

Отже, проаналізувавши особливості художнього мислення М. Драй-Хмари у літературі non-fiction, можна зробити висновок, що трагічне світовідчуття автора було наслідком суспільного та морального занепаду в країні, протистояння якому виражалося в іронічному дискурсі. Однак, органічною рисою світобачення митця був оптимізм, який виявляв себе в ліричній художній модальності.

Література

1. *Коляструк О.* Документи особового походження як джерела з історії повсякденності / *Коляструк О.А.* // Український історичний журнал. – 2008. – № 2. – С.145–153.
2. *Варикаша М.* Щоденник як жанр літератури non-fiction / *Варикаша М.* // Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст. – Ніжин: ТОВ "Видавництво" Аспект-Поліграф", 2008. – Вип. XVII: Лінгвістика і літературознавство. – С. 216–223.
3. *Колошук Н.* Література факту на протигагу масовій літературі / *Колошук Н.Г.* // Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст. – Ніжин: ТОВ "Видавництво" Аспект-Поліграф", 2008. – Вип. XII: Лінгвістика і літературознавство – С. 182 –190.
4. *Галич О.* Українська документалістика на зламі тисячоліть: специфіка, генеза, перспективи: Монографія / *Галич О.А.* – Луганськ: Знання, 2001. – 246 с.
5. *Савенко І.* Основні проблеми документального письма в контексті літературознавчого дискурсу межі століть / *Савенко І.* // Вісник Львівського університету.– Серія Філологія. – Вип. 44. – Ч.2. – С.127–137.
6. *Акінішина І.* Жанрово-стильові особливості художньо-біографічної прози 80- 90-х років ХХ століття: Автореф. канд. філол. наук: 10.01.01 / *Акінішина І.М.*: Дніпропетров. нац. ун-т . – Дніпропетровськ, 2005. – 20 с.
7. *Коцюбинська М.* "Зафіксоване і нетлінне" . Роздуми про епістолярну творчість. – К. 2001. – С.5.
8. *Харченко А.* Комічне й трагічне як основа антитетички тексту щоденника Сергія Єфремова / *Харченко А.* // Матеріали Четвертих Всеукраїнський Єфремовських читань. – 5-6 жовтня 2006. – Черкаси: Брама-Україна, 2007. – 172 с.
9. *Піскун О.* Українське письменство початку ХХ століття: роздвоєння душі і соціальний перелом / *Піскун О.Ю.* // Українське літературно-мистецьке відродження 20-х років ХХ століття: питання стилю, проблематики, поетики, мови. Зб. праць Всеукраїнської наукової конференції 11-12 травня 2005 року. – Черкаси: Брама-Україна, 2005.– 288 с.
10. *Турбин В.* Китежане (Из записок русского интеллигента) / *Турбин В.* // Погружение в трясину (анатомия застоя). – Москва, 1991. – С. 365.
11. *Кониський О.* Епістолярна спадщина академіка Д.І. Яворницького.– Вип. 1. – Дніпропетровськ, 1997.
12. *Мазоха Г.* Жанрово-стильові особливості епістолярію українських письменників "розстріляного відродження" / *Мазоха Г.* // Українське літературно-

мистецьке відродження 20-х років ХХ століття: питання стилю, проблематики, поетики, мови. – Зб. праць Всеукраїнської наукової конференції 11-12 травня 2005 року. – Черкаси: Брама-Україна, 2005.– 288 с. **13.** *Томчук О.* Естетична система Михайла Драй-Хмари: генеза, творча реалізація: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / *Томчук О.Ф.*: Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В.Винниченка. – Кіровоград, 2002. – 19 с. **14.** *Драй-Хмара М.* Літературно-наукова спадщина / *Драй-Хмара М.О.* – К. : Наукова думка, 2002. – 592с. **15.** *Ашер О.* Передмова. / *Ашер О.М.* // Літературно-наукова спадщина – К. : Наукова думка, 2002. – 592с. **16.** *Мовчан Р.* Український модернізм 1920-х: портрет в історичному інтер'єрі: Монографія. / *Мовчан Р.* – К.: ВД "Стилос", 2008. – 544 с.

Инна ТКАЛИЧ

СПЕЦИФИКА ХУДОЖЕСТВЕННОГО МЫШЛЕНИЯ М. ДРАЙ-ХМАРЫ
В ЛИТЕРАТУРЕ NON-FICTION:
ТРАГИЧЕСКОЕ, ИРОНИЧЕСКОЕ, ЛИРИЧЕСКОЕ

В статье делается попытка исследования специфики художественного мышления украинского поэта-литературоведа М.Драй-Хмары через обращение к литературе non-fiction. Акцентируется внимание на реализации трагического, иронического и лирического мировосприятия автора в дневниках и письмах.

Ключевые слова: *литература non-fiction, мировосприятие, художественное мышления, трагизм, ирония.*

Inna TKALYCH

SPECIFICS HUDOZHESTVENNOHO THINKING M. DRAY-KHMARA
IN LITERATURE NON-FICTION: TRAGIC, IRONIC, LYRIC

This article attempts to study the specifics of artistic thinking Ukrainian poet and literary critic M.Dray-Khmara through an appeal to literary non-fiction. In particular, attention is drawn to the realization of the tragic, ironic and lyrical attitude of the author of diary entries and letters.

Key words: *literature non-fiction, attitude, artistic thinking, tragedy, irony.*

Людмила СКОРИНА

ПОЕТИКА ЗАГОЛОВКУ ВІРШОТВОРІВ МИХАЙЛА ДРАЙ-ХМАРИ

У статті досліджений закодований зміст заголовків поезій М.Драй-Хмари, його зв'язок із хронотопом.

Ключові слова: заголовок, ідея, поезія, поетика, хронотоп.

Творчість Михайла Драй-Хмари – представника т.зв. неокласичного «грона п'ятірного», талановитого поета і перекладача – порівняно недавно стала предметом наукових студій. Перелік українських літературознавців, які внесли свою лепту до цієї справи, виглядає доволі поважно (О.Ашер, І.Дзюба, П.Долот, М.Жулинський, І.Заславський, В.Іванисенко, Ю.Ковбасенко,